

KAKTUS

1989

ÅRG. 24

NR. 3 - JULI

KAKTUS udkommer 4 gange årligt i januar, april, juli og oktober som medlemsblad for Nordisk Kaktus Selskab.

Redaktion: Hanna E. Hansen, Limfjordsvej 1, DK-2720 Vanløse, tlf.: 31 34 61 31
Tryk: Hagsholm Bogtryk & Offset, Hammershøj, 8830 Tjele

Selskabets regnskabsår er fra 1. januar til 31. december. Årskontingent 120 kr. Alle henvendelser vedrørende medlemsskab og adresseændringer bedes rettet til kassereren, Otto Forum Sørensen, Viemosebro 14, DK-2610 Rødovre. Giro-nr. 6 57 87 13 - About membership apply to mr. Otto Forum Sørensen.

Terminer for indlevering af annoncer og artikler:

Termine für Anzeigen und Artikel:

Terms for ads and articles:

15. februar, 15. maj, 15. august, 5. november

Annoncepris: 1/4 side 200 Dkr. - Preise für Anzeigen: 1/4 Seite 200 Dkr. - Price for ads.: 1/4 page 200 Dkr.

Selskabets styrelse:

Formand: Peter Brandt Pedersen, Tårnbygårdsvej 20, DK-2770 Kastrup, tlf. 31 51 66 06.
Næstformand: Kjell-Erik Nilsson, Axel Danielssons Väg 306, S-215 82 Malmö, tlf. 040-13 99 44.
Ekstern sekretær: Bjarne Kjemppff, Stordalvej 4, Løvel, DK-8830 Tjele, tlf. 86 69 93 41.
Intern sekretær: Jytte Thybo, Oustrup Fiskeri, Ørre, DK-7400 Herning, tlf. 97 13 61 69.
Kasserer: Otto Forum Sørensen, Viemosebro 14, DK-2610 Rødovre, tlf. 42 94 61 74.
Bestyrer af diateket: Esther Genker, Tranumparken 1-6-2, 2660 Brøndby Strand, tlf. 42 54 22 41.
Bibliotekar: Larseric Arne, Sjögården 1628, S-52 0 43 Åsarp, postgiro: 473 87 16-2

Redaktionsmedlemmer:

Helmut Broogh, Am Beisenkamp 78, Wattenscheid, D-4630 Bochum 6.
Mats Nilsson, Torsvedsvägen 12, S-632 39 Eskilstuna.
Ulf Eliasson, Nämndemansvägen 1, S-430 91 Hönö.
Georg A. Sydow, Etonvej 16, DK-2300 København S.

»Meddelelser«:

- Sendes til den eksterne sekretær, Bjarne Kjemppff.

Bibliotekarere:

Jørgen Mortensen, Bredevej 42, DK-6000 Kolding, tlf. 75 53 41 27.
Larseric Arne, Sjögården 1628, S-52 0 43 Åsarp, Postgiro: 473 87 16-2

Æresmedlemmer:

Otto Forum Sørensen, Wilhelm Stark og Helmut Broogh.

Forsiden viser *Ipomoea bonariensis* tegnet af Allan D. Nielsen.

I Dataålderns kölvatten

Vad är det här? Vad har nu datateknik med kaktusar att göra?

Idag i dataålderns tidsepok skaffar sig allt fler hemdatorer, terminaler, PC-maskiner m.m. Många har kanske tillgång till terminal på arbetet osv. Varför inte utnyttja dessa flitigare? Låt mig få förklara en ide som jag har haft i huvudet en tid. Egentligen är det ett gammalt koncept som är vanligt inom industrin och i olika datorföreningar.

Skulle man inte kunna sätta upp ett forum där alla som vill kan delta? Här skulle man kunna diskutera allt inom kaktusarnas förtrollade värld eller fråga efter tex, frön, litteratur, plantor osv. Många gånger funderar man kanske på saker, som man inte kan få svar på, och man vet inte var man snabbt kan hitta svaret etc. Allt detta skulle kunna lösas med sk ELEKTRONISK POST. Elektronisk post är ett sätt att behandla information. Man skickar information till en dator via telelinjer eller separata datalinjer som sedan lagras på en disk. Posten blir åtkomlig genom ett speciellt program. Man kan skicka publika (= öppna för alla) brev, brev med gruppstillhörighet eller privata brev. Allt man behöver lära sig är att hankas med programmet.

De delar som krävs för ett sådant här system är på ena sidan

1 Dator med hårddisk

2 Ett Hayes modem

3 Ett program

och på den andra sidan

1 En dataterminal eller dator

2 Ett modem

Jag för min del har en dator och ett Hayesmodem och kan sålunda ställa upp med ett sådant system. Det som behövs mer är ett program, men det kan jag »hacka« ihop själv eller eventuellt köpa.

Låt mig ge ett exempel på hur system kan användas. Antag att man vill få tag på en kaktus men den tycks inte finnas i någon plantlista. Då ringer man upp systemet, loggar in och skriver ett litet brev tex

READ THEM NOW OR LATER? later

ACTION?: mail

SUBJECT: köpes echinocereus lindsay

MESSAGE: finns det någon som har en echinocereus lindsay till salu eller någon som har frön. skicka mig ett meddelande eller ring mig på tel 071-123459.

THE MAIL IS SAVED.

ACTION?: mail

SUBJECT: samköp plantor, Whitestone

MESSAGE: Jag vill köpa plantor från Whitestone. Vill någon hänga på?

deadline sista april.

THE MAIL IS SAVED

ACTION?: log out

THANK'S FOR THIS TIME. YOU HAVE BEEN USING THE SYSTEM FOR 2 MINUTES.

Samtidigt hade man kunnat läst de andra brev som hade kommit in. Det enda man betalar för är telefonkostnaden, vilket normalt inte blir så mycket eftersom man oftast är inloggad endast några minuter.

På det här sättet skapar man ett forum där informationen snabbt når alla som är intresserade. Det finns inga gränser vad man kan göra egentligen. Man kan diskutera i sk konferanser, skicka privata brev föra dialoger osv. Allt blir tillgängligt sekunds snabbt.

Finns det någon som tänder på det här? Ni kan väl skriva en rad till mig, ge mig lite synpunkter osv. Beroende på intresset kommer jag eventuellt köpa ny utrustning och program. Är intresset tillräckligt stort kanske skaffar fler telelinjer, multimodem och större lagringskapacitet m.m., men det kräver en relativt stor investering.

Om det finns några andra som har en PC-maskin så skulle man kunna sätta upp lokala BBS-system och som sedan körs mot varandra i ett sk nät. På detta sätt kommer man ned i telefonkostnader betydligt.

Mats Rolfson, Karlsviksgatan 1, 3TR
S-112 41 Stockholm, Sverige

WELCOME TO FIDO SYSTEM NKS

PLEASE LOG IN

USERNAME: Mats Rolfson

PASSWORD: xxxxxxxx

OK! YOU HAVE 5 LETTER UNREAD SINCE

LAST LOGIN (890102)

CAUDEXPANTER

Den store interesse for disse Knold og Tot planter, med et ofte aparte udseende og en stærk individuel fremtoning vokser stadig. Det er vores ønske med denne oversigt over slægter, hvor caudiciformer permanent eller midlertidigt (bonsaibehandling) forekommer, at give interesserede en slags oversigtsliste over de mange muligheder blandt planter med mere eller mindre kompakt basisvækst.

Oversigtslisten:

Adansonia (Bombacaceae)
Adenia (Passifloraceae)
Adenium (Apocynaceae)
Adromischus (Crassulaceae)
Alluaudia (Didiereaceae)
Anacampseros (Portulacaceae)
Anisosperma (Cucurbitaceae)
Beaucarnea (Agavaceae)
Begonia (Begoniaceae)
Bombax (Bombacaceae)
Boswellia (Burseraceae)
Bowiea (Liliaceae)
Brachystelma (Asclepiadaceae)
Brighamia (Lobeliaceae)
Bursera (Burseraceae)
Calibanus (Agavaceae)
Carica (Caricaceae)
Cavanillesia (Bombacaceae)
Cephalopentandra (Cucurbitaceae)
Ceraria (Portulacaceae)
Ceratosanthes (Cucurbitaceae)
Ceropegia (Asclepiadaceae)
Chorisia (Bombacaceae)
Cissus (Vitaceae)
Coccinia (Cucurbitaceae)
Commiphora (Burseraceae)
Corallocarpus (Cucurbitaceae)
Crassula (Crassulaceae)
Cucurbita (Cucurbitaceae)
Cussonia (Araliaceae)
Cyclantheroptis (Cucurbitaceae)
Cyphostemma (Vitaceae)
Dolichos (Fabaceae)
Dorstenia (Moraceae)
Echinocystis (Cucurbitaceae)
Elephantorrhiza (Fabaceae)
Euphorbia (Euphorbiaceae)
Eureiandra (Cucurbitaceae)
Ficus (Moraceae)

Fockea (Asclepiadaceae)
Fouquieria (Fouquieriaceae)
Gerradanthus (Cucurbitaceae)
Gonolobus (Asclepiadaceae)
Hydnophytum (Rubiaceae)
Ibervillea (Cucurbitaceae)
Idria (Fouquieriaceae)
Impatiens (Balsaminaceae)
Ipomoea (Convolvulaceae)
Jatropha (Euphorbiaceae)
Kedrostis (Cucurbitaceae)
Kinepetalum (Asclepiadaceae)
Merremia (Convolvulaceae)
Mestoklema (Aizoaceae)
Microlooma (Asclepiadaceae)
Momordica (Cucurbitaceae)
Monadenium (Euphorbiaceae)
Moringa (Moringaceae)
Myrmecodia (Rubiaceae)
Nealsomitra (Cucurbitaceae)
Neorautenenia (Fabaceae)
Nolina (Agavaceae)
Operculicarya (Anacardiaceae)
Othonna (Compositae)
Pachycormus (Anacardiaceae)
Pachypodium (Apocynaceae)
Pelargonium (Geraniaceae)
Peperomia (Piperaceae)
Phytolacca (Phytolaccaceae)
Poincinia (Fabaceae)
Pterodiscus (Pedaliaceae)
Pyrenacantha (Icacinaceae)
Raphionacme (Asclepiadaceae)
Reichsteineria (Gesneriaceae)
Sarcocaulon (Geraniaceae)
Sedum (Crassulaceae)
Senecio (Compositae)
Sesamothamnus (Pedaliaceae)
Seyrigia (Cucurbitaceae)
Stephania (Menispermaceae)
Talinum (Portulacaceae)
Telfairia (Cucurbitaceae)
Trematosperma (Icacinaceae)
Trichodiadem (Aizoaceae)
Trochomeria (Cucurbitaceae)
Tylecodon (Crassulaceae)
Uncarina (Pedaliaceae)
Zehneria (Cucurbitaceae)
Zygocycos (Cucurbitaceae)

Vi vil i dette og følgende numre, hovedsagelig beskæftige os med planter, som ud over at være interessante, også er rimeligt nemme at få fat på.

Nogle caudexplanter er små planter med hovedvægten under jorden, andre er store træer, som for eksempel baobabtræet - i naturen 10-30 m højt, hos os næppe mere end en buttet spadserestok for den tålmodige (og unge) entusiast.

Mange af slægterne er jævnlgt repræsenteret på

diverse frø- og plantelister - vi skal dog bemærke at nogle få af disse slægter er eller kan være uhyre vanskelige. Men som altid er dyrkning af planter fra frø den billigste erfaring, og frøplanter udvikling giver mulighed for sammenhængende indsig.

Som en hjælp til forklaring af vækstformerne i slægtsbeskrivelserne, har vi lavet nedenstående skema. De enkelte tegninger skal opfattes som hovedtyper.

OVERSIGHT OVER HOVEDTYPERNE:

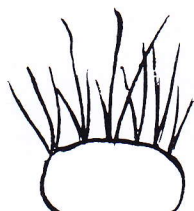
Type 1.

2.

3.

4.

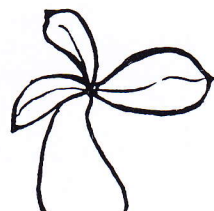
Type 5.

6.

7.

8.

Type 9.

10.

11.

12.

Type 13.

14.

15.

16.

NB! En stjerne (*) ved slægtsnavnet i de følgende afsnit betyder nærmere omtale af pågældende slægt.

Agavaceae

*Beaucarnea**, *Calibanus**, *Nolina*.

Beaucarnea og *Nolina* (Type 2) er ensartet flaskeformede typer fra Mexico og det sydlige USA, hvor nogle arter bliver 6-8 meter høje. De har lange smalle blade i toppen. Frøformering (som er nem - i hvert fald med *B. recurvata*). Små og mellemstore planter, næsten altid *B. recurvata* ses ofte i handelen. En knold der vokser rimeligt hurtigt, hvis den får plads. *Calibanus hookeri* (Type 4) er eneste art og stammer fra Mexico. Planten er en lav korkdækket knold med talrige lange smalle blade, der er meget stive. *C. hookeri* har i naturen caudex begravet under jorden, og kun bladene rager op og ligner græs - af denne grund blev planten trods ivrig eftersøgning først genfundet i naturen i 1970 selv om dens caudex kan opnå en størrelse som en folkevogn.

Frøformering. De små frøplanter ligner græstotter, »The Cat's Choice«.

Anacardiaceae

*Operculicarya**, *Pachycormus**.

Pachycormus discolor (Type 15), slægtens eneste art, er et løvfældende sukkulent træ fra Mexico. Den er nem fra frø. Kraftig og kompakt facon fås ved gentagen knibning/klipning af de længste grene. Frøplanterne har fine sarte rødder, så vent med forandringer (omplantning) til andet år.

Operculicarya decaryi fra Madagaskar ligner meget ovenstående, men er først for nylig udbudt til salg og ses derfor ikke i mange samlinger.

Apocynaceae

*Adenium**, *Pachypodium**.

Pachypodium fra det sydlige Afrika samt Madagaskar omfatter arter, der er ret forskellige i deres fremtoning. Typerne omfatter 5, 6, 13, 14, 15 og 16.

Den mest udprægede knold er *Pachypodium brevicaule* fra Madagaskar. Den er meget vanskelig at dyrke, ikke kun begyndere men også erfarne folk har sagt farvel til denne særprægede plante. Fig. 1. Derimod kan *Pachypodium succulentum* anbefales, den er nem fra frø (se i øvrigt Bjarne Kjempfs portræt i sidste nr.).

Pachypodium bispinosum, *P. densiflorum*, *P. horombense*, *P. rosulatum* bør også nævnes i denne forbindelse.

Adenium (nogle steder kaldet ørkenrose) findes i flere områder i Afrika syd for Sahara, samt på den arabiske halvø, og er desuden indført flere steder, for eksempel som tempeltræer i Asien.

Det er stammesukkulenter med smukke tragtformede blomster, saften er giftig. Mest sette (dog ikke så

Fig. 1. *Pachypodium brevicaule*.

tit) i handelen er *Adenium obesum* (Type 13) - det skal dog bemærkes at der er en del uenighed om systematikken. Fig. 2.

Frøene spirer ret godt, men frøplanterne er meget sarte.

Araliaceae

*Cussonia**.

Cussonia (Type 1) fra Afrika og Madagaskar har et par arter med caudex i ungdomsstadiet (og det er altid planter i denne aldersklasse der ses i samlinger) - fig. 3.

Cussonia spicata ses oftest i frølisterne. Frøformering.

Fig. 2. *Adenium obesum*.

Fig. 3. *Cussonia paniculata*.

Asclepiadaceae

*Brachystelma**, *Ceropegia**, *Fockea**, *Gonolobus*, *Kinepetalum*, *Microlooma*, *Raphionacme**

Brachystelma (Type 3) er alle knoldsukkulenter fra Afrika. Frøformering. Den mest set på frølister (og i øvrigt mest afbildede) er *Brachystelma barberae*.

Ceropegia (Type 3) er en stor slægt som er inddelt i sektioner efter de mange former.

Blandt knoldformerne kan nævnes den allestedsnærværende *Ceropegia woodii* (hjerteranke), desuden *C. africana*, *C. rendallii* (med små »parasolblomster«) + mange flere ikke så tit set/udbudte. Frø og/eller stiklingeformering.

Fockea (Type 16) fra Angola og Sydvestafrika. Alle

arter fra denne slægt udvikler caudex. De mest set er *Fockea crispa* og *F. edulis* (*edulis* = spiselig - begge arter spises af Hottentotterne). Nemme fra frø.

Raphionacme (Type 3) stammer fra Sydafrika og op til Senegal. Der findes mange arter, men kun få af disse er i kultur. *Raphionacme hirsuta* og *R. galpinii* ses oftest på frølisterne. Frøformering.

Bombacaceae

*Adansonia**, *Bombax**, *Cavanillesia*, *Chorisia**

Adansonia »Baobab« (Type 14) er store løvfældende træer med spiselige frugter. De hører hovedsageligt hjemme i Østafrika og Madagascar, men findes også i Australien (*Adansonia gregori*). Frøformeringen ta-

ger tid (store frø) og spireprocenten er lav, så alt i alt er det et langtidsprojekt for den tålmodige.

Bombax ellipticum (Type 13) fra Mexico er et træ med mere eller mindre kegleformet stamme. Bladene der er store og 3-5 fligede, falder af i tørketiden. De smukke stammer ses allerede på 3-4 årige planter. Frøformering, der er som regel en høj spireprocent. *Chorisia* er en slægt af store træer fra Sydamerika med baobabagtigt opsvulmede stammer, der ofte er tæt besat med torne.

C. speciosa, der ofte ses på frølisterne, når som regel ikke at opnå caudex hvis man sår den selv. Det er først når planten kommer ud over ungdomsstadiet, at den udvikler et caudex.

På grund af de mange torne der kan blive ret store og smukke er det dog alligevel en attraktiv plante fra frø, og tillige nem.

Burseraceae

Boswellia, *Bursera**, *Commiphora*.*

Bursera (Type 16) fra tropisk Amerika indeholder flere arter. I naturen er det træer med tykke stammer, i kultur er de velegnede til bonsaibehandling (ved knibning/beskæring mærker man at de indeholder æteriske olier, idet der opstår en krydret duft). Frøformeringen kan være vanskelig.

Commiphora er Afrikas svar på *Bursera*, men ses i forhold til denne sjældent i samlingerne.

Compositae

*Othonna**, *Senecio*.*

Othonna (Type 6, 12 og 16) fra Sydafrika har flere arter. Her skal nævnes *Othonna lobata*, som er en ofte udbudt plante på frølisterne. Frøformering er almindeligst for denne plante, men ikke nem.

Senecio er en stor slægt, med yderst forskellige former og kun få arter som f.eks. *Senecio fulgens* (Type 8) har den eftertragtede tykke rodstock/stamme.

Convolvulaceae

*Ipomoea**, *Merremia*.

Ipomoea (Type 10 og 11) er en slægt fra Sydvestafrika og Amerika, der blandt andet indeholder en del knoldsukkulenter. Planterne har smukke tragtformede blomster af samme bygning som snerler (som stammer fra samme familie). Planterne er ret nemme at formere fra frø.

(Fortsættes)

Per Rønkel, Holtegade 12, 4. tv.
2200 København N, tlf. 31 85 91 55.

Allan D. Nielsen, Røvsingsgade 9, 5. th.
2100 København Ø, tlf. 31 20 97 50.

EFTERLYSNING!

Forener eder, alle dyrkere af *Ariocarpus* og *Copiapoa*! Send venligst til redaktionen oplysninger om, hvordan I dyrker - med eller uden held - *Ariocarpus* og/eller *Copiapoa*.

Giv oplysninger om dyrkningsforhold, hvorlænge I har haft planterne, om de har blomstret, og ikke mindst: skriv også hvad de evt. er døde af! Husk: eget held er godt, men andres uheld er heller ikke at foragte!

Jeres meddelelser vil så blive sammenfattet i en artikel om, hvordan de nævnte planter dyrkes hos medlemmerne, og I vil få lejlighed til at søge indbyrdes kontakt, for alle, der indsender bidrag, vil blive anført som referencer til artiklen.

Vi satser på at få artiklen i Oktobernummeret, så alle bidrag må være redaktionen i hænde senest den 10. august '89.

Red.

The Mammillaria handbook

Forfatter: R. T. Craig
Kartonomslag. 416 sider,
sidestørrelse 240 x 160 mm.
ISBN 0 900370 93X
304 halvtone fotos. Pris: £11.75.

Et facsimile genoptryk af 1945 udgaven af dette klassiske værk med beskrivelser, illustrationer og nøgle til arterne i kaktusslægten *Mammillaria*.

Nyt forord af John Pilbeam.
British Mammillaria Society.

Udgiver: Lofthouse Publications, 29, Roper-gate, Pontefract, West Yorkshire WF8 1L, Storbritannien. Tlf. 0977 701315.

Austrocylindropuntia salmiana

(Parm.) Backbg.

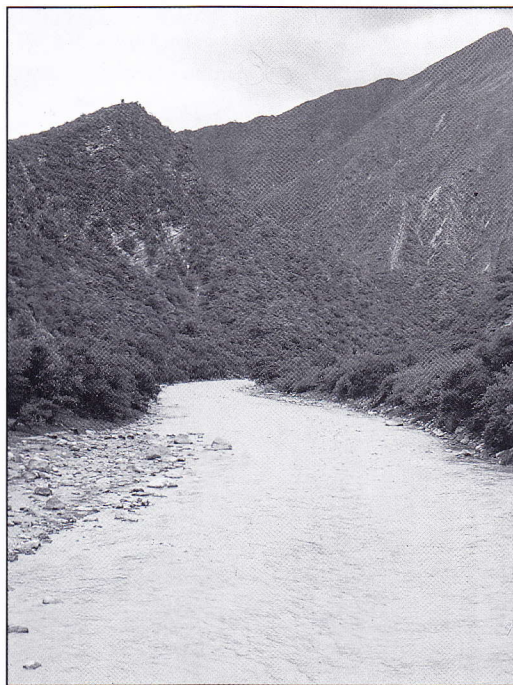
- sällsam och rikblommande!

Anledningen till att jag stannat till vid den lilla byn Alemania i provinsen Salta, Argentina, var att jag så gärna ville finna den intressanta arten *Lobivia saltensis*, som enligt väliniterade källor skulle växa i dessa trakter. I stället för denna vackra *Lobivia*, som tydligen växer på högre, mer svåråtkomliga bergssluttningar, kunde jag samla in en annan spännande art av ett helt annat släkte.

Det är ett släkte som negligerats av odlare i många år, och det är synd att vissa arter inte fått den spridning som de otvivelaktligen är värda. Jag talar om *Austrocylindropuntia salmiana*, en art som beskrevs redan år 1837 av den belgiske kaktussamlaren Joseph de Parmentier, och som sedan dess haft fem olika släktnamn, då stor oenighet rådit mellan världens kaktologer! Gruppen »*Opuntioideae*» är stor och rörig, och då jag inte har några större kunskaper i dess gytter av släkten och arter, ger jag mig inte in i några djupare taxonomiska utsvävningar, utan använder mig av det vanligaste namnet »*Austrocylindropuntia*»!

I januari 1987 fann jag ett exemplar (mitt samlar-nummer MN 13) vid flodbädden av Rio Guacipas, Alemania, på 1175 meters höjd, där den växte i fuktig, nästan blöt, lerig humus endast ett par meter från de bruna vattenkaskaderna. Växtplatsen är skuggad av täta, snåriga buskar och lågväxande träd av vilka många grenar är täckta av vackra former av *Tillandsia* (*Bromeliaceae*). Det skuggade läget med det mycket fuktiga klimatet, gör plantorna friskt gröna och uppsvällda. Plantan består av 5-15 mm tjocka, runda leder, och den förökar sig enbart med skottbildning! När de vita till gulvita, 2-3,5 cm breda blommorna har blommat ut, antar de förut gröna fruktämnena en rödaktig färg och producerar därefter flertalet skott, som sedan lätt lossnar från moderplantan vid beröring eller häftig vindpust. Arten kan alltså inte frambringa frön ur sina frukter, utan sprider sig enbart med hjälp av vegetativ förökning! Just i gruppen »*Opuntioideae*» är det ett ganska vanligt fenomen att frön uteblir trots pollinering, eller att fröna är mer eller mindre sterila. Plantorna ser ändå till att spridning sker med hjälp av vegetativ förökning!

När jag fick hem mitt enda skott av *A. salmiana* i februari 1987, var leden endast ca. 10 cm. lång, och

Alemania, Januari 1987. Foto: Mats Nilsson.

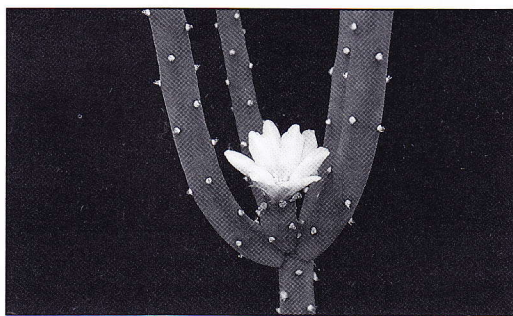
jag hade inga större förhoppningar om att den skulle överleva. När jag idag, hösten 1988, ser på mitt ca. 60 cm höga, och rikt förgrenade fynd, förvånas jag över hur fort och fint den här arten växer! Även blomningen är något utöver det vanliga - under juni, juli öppnar de vita, gulskimrande blommorna sig tätt efter varandra och pryder de smala, glestaggiga lederna långt ind i augusti månad. Det är en synnerligen villigblomstrande art! Odlingen är mycket enkel, och den har inga speciella krav på jordblanding eller vattnings. Ge den gärna lite extra vatten under varma sommarkvar, då den lätt kan bli lite »hängig». Övervintringen bör ske på en ljus plats, där temperaturen håller sig omkring 10°C, och aldrig går ner under 0.

Den kan vara lite knepig att få tag på, då den inte är

specielt spredd blandt odlare. Enda kaktusfirman, som mig veterligen har denna art i listan, är Max Schleipfer, Sedlweg 71, D-8902, Neusäss bei Augsburg, Västtyskland.

En liten varning! Liksom alla andra *Opuntia*-arter, har *A. salmiana* glockider (= små hullingförsedda taggar) som lätt fastnar i huden...men med svårighet lämnar den! Mången gång har undertecknad fått fingrar och händer beprydda med gula taggar som losnat först efter otaliga, ej citerbara svordomar!

Mats Nilsson, Torsvedsvägen 12,
S-632 39 Eskilstuna, Sverige

Austrocylindropuntia salmiana MN. Foto: Mats Nilsson.

Källor: F. Ritter, Kakt. in Südamerika, Bd. 2, s. 405-407.

Bog anmeldelse

»Wild Flowers of Majorca Minorca, Ibi«

af Elspeth Beckett

Udgiver: A. A. Balkema, Rotterdam/Brookfield.
Book distributors, postbus 1675, NL-3000 BR Rotterdam.

221 sider, 245 x 170 mm, 8 hele sider farveplancher.
Pris: Hfl 100.70.

Det foreliggende værk, *Elspeth Beckett's »Wild Flowers of Majorca, Minorca, Ibi«* er ikke en bog, der umiddelbart kunne forventes at blive diskuteret i et tidsskrift specielt om sukkulenter. Den omhandler først og fremmest ikke-sukkulente planter.

Dog, eftersom det bliver mere og mere almindeligt at tage udenlands i ferien, vil en diskussion af denne bog trods alt være på sin plads. Bogen er simpelthen en først klasses nøgle for enhver, der ønsker at blive kendt med de planter der kan findes under feriens botaniske udflugter.

Bogen handler om de planter, der kan findes på Balearerne. Bogens tekst med nøgle til plantebestemmelserne går efter familier, mens illustrationerne går efter farve og blomsterstruktur. Ydermere er der en planche med frugter og en med kultiverede planter. Bogen kan være til nytte for såvel øvede som mindre erfarne plantevenner, der gerne vil bestemme væksterne.

Bogens tekst er udformet således, at læseren under brugen af den kan lære at bestemme planter ved hjælp af nøglerne. Det er derfor en god idé at læse

bogen igennem ikke alene på, men også før og efter besøget på Balearerne.

Illustrationerne fortjener opmærksomhed: De er alle udført af forfatterinden og er kunstarter i sig selv. Omkring 350 farvelagte tegninger og 40 sort/hvide er gengivet i bogen.

Alt i alt er bogen at anbefale for enhver som er interesseret i planter i bred almindelighed, og især for dem, der under en udflugt til Balearerne, skulle ønske at erhverve et nærmere kendskab til den lokale flora.

Anmelderen savner et kort over øerne, men bemærker, at et sådant nemt vil kunne skaffes på anden vis.

Anmelder: Wim Manders, Dongestraat 1, NL-5704 LN Brouwhuis, Nederland.

(Oversættelse fra engelsk: red.)

(For at spare den ærede læser for et opslag, kan redaktøren hermed oplyse, at Mallorca er den største ø i øgruppen Balearerne.)

Skadedyrsbekæmpelse

Nu er den tid kommet, hvor alt er vågnet op efter den milde vinter. I hver en krog kribles og krables. De små seksbenede myldrer glade frem for at gøre sig til gode med alle de omkringstående vækster, hvorved de selv får mulighed for at mangfoldiggøre sig! Uheldigvis er ikke alle velkomne gæster i samlingerne! Og uheldigvis er ikke alle ubudne gæster lige nemme at hamle op med.

I denne vinter holdt NKS' nye konsulent, Morten Nielsen, et foredrag i Sjællandskredsen om bekæmpelse af skadedyr. Dette indlæg er for en stor del baseret på Morten Nielsens materiale, og desuden på tidligere erfaringer fra medlemmerne.

Der skal ikke her gives nogen beskrivelse af, hvordan de enkelte skadedyr og deres virkninger ytrer sig på planterne. Dels gives sådanne beskrivelser i næsten enhver plantebog, dels skal der også være noget at spørge konsulenterne om! De kravl, der omtales, er sådanne, der med størst sandsynlighed dukker op i en sukkulentsamling. Der bortses fra f.eks. fluer, der ønsker at besøge visse blomster, samt evt. vildfarne hvepse på jagt efter bopladser. Svampe er ikke medtaget i denne omgang. Måske vil det senere være muligt at behandle dette emne separat.

I *tabel 1* er givet en lille oversigt over tilgængelige midler til skadedyrsbekæmpelse. Det bør bemærkes, at brugsanvisningerne på emballagerne skal følges nøje. I øvrigt bør ingen af disse midler bruges i solskin.

Der kan være alvorlige problemer med de planter, der er dækket af et vokslag, idet de ikke tåler sæber eller olieholdige midler.

ERRATUM!

I KAKTUS nr. 2 præsenterede vi en ny konsulent, nemlig Morten Nielsen.

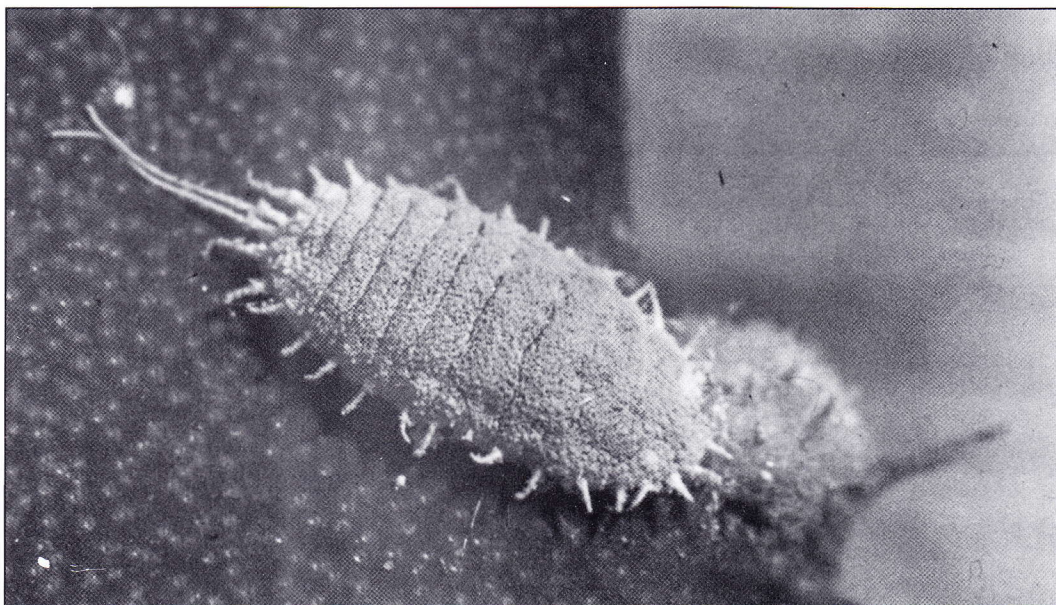
Desværre blev hans telefonnummer opgivet forkert.

De rigtige data er:

Morten Nielsen
Grumløsevej 115
Grumløse, 4750 Lundby. Tlf. 53 78 12 77

En flot plante --- vend!

--- og så et nærbillede! Begge fotos: Kaj Christiansen.

Nogle af de midler, der er anført i tabellen får ofte skyld for at være virkningsløse. Det kan godt være rigtigt: skadedyrene kan blive resistente overfor giftstofferne, og derfor tilrådes det i de fleste fagbøger, at der veksles mellem diverse kemiske forbindelser. Stoffer som sæbe/sprit/hvide olier kan krybet *ikke* værgе sig overfor, da de virker »mekanisk«, dels som opløsningsmidler dels som klister.

Uanset, hvilket middel, der bruges, kan det anbefales at skylle planten i rindende vand bagefter. Stil den behandlede plante i skyggen i nogle timer og skyl den derefter grundigt, før den stilles på plads igen. Der ved undgås, at planten svides, og ligene af skadedyrene skylles væk ved samme lejlighed. Gentag behandlingen et par gange med en uges mellemrum.

I KAKTUS nr. 1, 1980 påpeger Sebastian Jørgensen i »Medlemmernes hjørne«, at *KILL-it* bevirkede vækstforstyrrelse på hans kaktus. Der forlyder her intet om, at planterne blev skyllet efter behandlingen.

Midler, der indeholder sæbe, har en pH-værdi over neutralpunktet, og alene af den grund er det en god idé at skylle jorden godt igennem efter brugen. Undertegnede har anvendt *Biopax* et årstid og har gode erfaringer, *forudsat*, at planten *bliver* skyllet af efter brugen. Et massivt angreb af skjoldlus blev udryddet totalt på denne måde: skjoldlusene lod sig ikke røkke af en hård vandstråle, men efter at de havde henstået indsyldt i *Biopax* i nogle timer, var de lette at skylle af.

At en god gang sæbevask ikke nødvendigvis skader

planterne, kan Hans Keil bevise (KAKTUS nr. 1, 1976): Efter et uhyggeligt uheld i drivhuset, blev alle Keils planter dækket med sod, og Keil fjernede sodlaget med vask i det tyske opvaskemiddel »PRIL«. Alle planterne overlevede. Mon ikke Keil havde færre skadedyrsangreb det år?

Rodlus er knapt nævnt i skemaet, og det skyldes, at der i almindelig handel ikke findes nogle rigtig virksomme midler. Morten Nielsen anbefaler sin blanding af sprit, sæbe og vand som universalmiddel, og hvis denne blanding varmes op til ca. 42°C, kan den bruges til bekæmpelse af rodlus, rødderne skal bades i midlet, efter at jorden er skyllet fra. Rent vand er ikke noget dårligt middel heller. Nematoder, rodål, har tidligere været behandlet i KAKTUS, nr. 1, 1979, og den da anbefalede og eneste angivne effektive metode til deres bekæmpelse var et rodbad i 50-55°C varmt vand i ca. et kvarter. Det bør dog huskes, at ikke alle sukkulenter kan lide varmt vand: grønne blade bliver ødelagt af den behandling.

Nu er det ikke alle planter, der lige let lader sig anbringe i brusenichen eller badekarret, og om vinteren er det ikke ønskeligt at gennemvæde pottejorden. Hvis det drejer sig om store, uhåndterlige planter, så prøv i stedet en støvsuger. Undertegnede har faktisk fjernet udlus fra Nattens dronning og diverse bladkaktus med støvsugeren monteret med »næbbet«. Effektive systemgifte er ikke alment tilgængelige. Det nærmeste, der uden videre kan fås i handelen er de såkaldte »Plant pins«, som også NKS medlemmer har forsøgt sig med (KAKTUS nr. 4, 1981). Konklusionen er, at det er bedst at forebygge angreb.

Tabel 1. Oversigt over alment tilgængelige midler mod skadedyr.

Middel	aktivt stof	angivet virksomt mod	Bemærkninger
Aldecid	*gelatine 1%	bladlus, mellus, skjoldlus, springhaler, thrips, uldlus	væske
Basudin skadedyrsmiddel	diazinon 5%	bladlus, bænkebidere, jordlopper, mellus, myrer, skjoldlus, spindemider, springhaler, thrips, uldlus	væske, brandfarlig
Biopax	*kaliumoleat 2%	bladlus, mellus, spindemider, uldlus	væske
Croneton 100 SL	ethiofencarb 10%	bladlus, skjoldlus, uldlus	væske, sundhedsskadelig
Euparén.m	tolylfluaniid 50%	spindemider og svampe	pulver
Kill-it	*mineralolie 98%	bladlus, skjoldlus, spindemider	væske
Maladan/Matas malathion	malathion 45%	bladlus, bænkebidere, jordlopper, mellus, myrer, skjoldlus, spindemider, springhaler, thrips, uldlus	pulver, brand- og sundheds- skadelig
Matas rosen- sprøjtemiddel	monocrotophos 2% dinocap 1.2% dodin 0.6%	bladlus, spindemider	sundhedsskadelig
Midol 21	pyrethrin I+II 0.62% piperonylbutoxyd 2% lindan 2%	bladlus, bænkebidere, jordlopper, mellus, myrer, skjoldlus, spindemider, springhaler, thrips, uldlus	letantændelig væske
Midol M96	*mineralolie 96%	bladlus, skjoldlus, spindemider	væske
Morten Nielsens opskrift	1 liter vand + *2 spsk. brun sæbe *2 tsk. sprit	bladlus, mellus, skjoldlus, spindemider, thrips, uldlus, rodus	hjemmelavet

De med * mærkede midler virker "mekanisk", og skulle ikke kunne skabe resistens.

sionen er, at giften efter 7-10 dage virker på mindre planter, MEN i hvert fald hos slægter med mælkesaft og sandsynligvis også hos andre, kan stofferne bevirke alvorlige vækstforstyrrelser! Der er advarsler om begrænsninger i brugen på emballagen, men sukkulenter er ikke specielt nævnt. De systemgifte, som gartnerne kan få og betjener sig af, er livsfarlige også for større pattedyr. Hvis amatører alligevel bruger dem, skal der advares effektivt om det. Hvis nogen hælder stryknin i sin egen private whiskyflaske, og en indbrudstyv drikker af det, så hænger flaskens ejermand på den! Og dersom uvedkommende kommer galt afsted med ens planter p.g.a. systemgift, ja, så er det ikke bare tyven, det går ud over. René Zahra på Malta, som nogle medlemmer vil huske, har oplevet, at én af hans venner døde som følge af uforsigtig omgang med Temik. Det tog den arme mand 2 måneder (KAKTUS nr. 3, 1979). Så vær lidt varsomme med den slags midler!

Et lille kryb, der en sjælden gang kan optræde i samlingerne er en skumcikade. Den kendes på den lille »spytklad«, den sidder og hygger sig i. Den er let at fjerne: et skvæt vand fjerner skummet, og så kan cikaden spiddes på en nål. En knappenål er i øvrigt et godt våben at have ved hånden. Så kan der trækkes blank, når f.eks. en enlig uldlus dukker op i synsfeltet. Rovmider som biologiske bekæmpelsesmidler er på mode for tiden, men de kan næppe komme i betragtning i kaktussamlinger. Rent bortset fra spørgsmålet om, hvorvidt rovmider overhovedet vil være på tornede planter, så må der opretholdes en konstant bestand af byttedyr til dem: rovdynere skal fodres hele tiden, ellers uddør de. Og det kunne gå ud over de mere modtagelige eksemplarer, hvis der skulle være en konstant bestand af spindemider i samlingen. Rovinsekter er heller ikke sagen i vindueskarme, og der har de fleste af os nok deres samlinger.

Enkelte rovinsekter kan dog godt huses med nogen fordel. Undertegnede har i drivhuset en bestand af små, knaldgrønne edderkopper. De laver ikke noget videre spind, men det er sandsynligt, at de fanger

nogen, der ikke er velkomne. Mariehøns er også gode gæster. De kan ikke rigtigt begå sig mellem tornene på kaktus, men på andre sukkulenter og på blade går det fint. Undertegnede fik igen i år bladlusebesøg på orkideerne, og det bredte sig til blade i almindelighed. Jeg indfangede en håndfuld mariehøns, og slap dem løs hos lusene. Det er et fascinerende syn at se en mariehøne guffe en bladlus i sig, omtrent som vi andre spiser en soft ice, man kan næsten høre den smaske!

Men angående de dyr, der ikke er omfattet af tabel 1, og for de medlemmer, der ikke ønsker gift under nogen form, og som i øvrigt har tid og energi, kan vi anbefale den af Glass og Foster i »Cacti and Succulents for the Amateur« (Blandford 1977) beskrevne »100% guaranteed-pest-killer-routine«:

- 1) Place pest on Block A
- 2) Cover with block B
- 3) Apply pressure

Eller på godt gammelt dansk: MAS DEM!

Red.

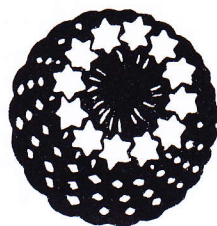
UTROLIGT! Nogen skylder STADIG for 1989!

Arbeitskreis für Mammillarienfreunde e. V.

AfM

Kennen Sie schon unser 6 mal im Jahr erscheinendes deutschsprachiges Mitteilungsblatt mit Fachartikeln über Mammillarien? Wollen Sie es kennenlernen? Dann fordern Sie unverbindlich ein Probe-Exemplar an bei:

Othmar Appenzeller
Erikastr. 9
D-6650 Homburg Saar

ALDERSPRÆSIDENTEN!

Bedømmelseskomiteen må med beklagelse erkende, at deltagelsen i konkurrencen indtil nu har været for ringe! Det er derfor blevet besluttet at forlænge indsendelsesfristen til d. 01.08.89!

I mellemtiden begynder vi med at bringe nogle indsendte bidrag for at illustrere meningen med konkurrencen. Og husk, at selve *historien* tæller også!

»Da jeg kom i gartnerlære i 1933, var det en pligt at føre dagbog, så derfor er det sikkert, at jeg søndag den 24. februar 1935 såede en pose blandet kaktusfrø fra Ohlsens Enke. De spirede godt og blev priklet den 15. maj 1935 og pottet året efter. På grund af besættelsen og senere andet arbejde mistede jeg kontakten med mine kaktus indtil 1966, hvor min fader ringede fra Falster, at hvis jeg ville have mine kaktus, skulle jeg hente dem, for nu solgte han gartneriet. Der var bevaret én *Cephalocereus senilis*, én *Trichocereus*

bridgesii og én *Trichocereus spp.*, sidstnævnte er fotograferet på sin fødselsdag 24. februar 1989 (*billedet foreligger, red.*). Den er 117 cm høj, 7 cm i diameter, har 11 ribber, 1 lang midter torn på 4-5 cm og 5-6 bitorne på 1-2 cm. Som det fremgår af det andet billede fra 1975, blev jeg inspireret til igen at samle på kaktus. Bridgesii'en står i hjørnet med 5 grene. Den lever endnu i form af podeunderlag, fordi den nåede loftet. Senilisen med de tobaksfarvede torne døde i 1986, 51 år gammel. Så den ukendte søjle med de lange torne er den sidste fra 1935.«

Svend Georg Hansen, Jagtvej 90,
6705 Esbjerg Ø

Altså en *Trichocereus spp.* i kategori I (Planter på egen oprindelige rod) fra 1933. Kan nogen slå rekorden i kategori I?

Svend Georg Hansens samling. Eget foto.

Fra Dagny Jensen kommer følgende bidrag:

»Jeg har lidt af et jubilæum i år. I 1969 kom der en mand med en kaktus og friede til mig. Planten kom hen i vinduet til et par *Echinopsis*, der aldrig havde blomstret. Manden rykkede ind i huset, og han blev ved med at komme med kaktus og forsøgte at forklare mig, hvor spændende og interessante disse tornede planter er. Men for mig var det pottedplanter, der var nemme at have, indtil det blev forår, og en *Mammillaria* fik en lille blomst. Det gav mig blod på tanden, jeg blev stukken af kaktus. Jeg blev sukkulentsamler. Jeg købte alt, hvad jeg kunne finde af interessante planter den sommer.

Siden har jeg lært begrænsningens kunst. Pladsen og med en vintertemperatur på 4-5°C gør, at det ca. 10 kvadratmeter store drivhus hovedsagelig indeholder kaktus. Sukkulenter henvises til stuen eller til haven i sommertiden.

For at skaffe afløb for min kaktus-mani denne første sommer forsøgte jeg også at så kaktus. Det blev til en pose blandede frø fra Brugsen. Det lykkedes faktisk at få flere planter frem, bl.a. et par *Cleistocactus strausii*. Den største gik til, da de var 5 år gamle.

Den anden voksede støt og roligt videre, og blev en af de faste udstillingsplanter ved vores »Levende Hobby« i Herning fra 1978-1984. I 1981 havde den fået to skud fra basis, så vi fik en hel lille Cleistofamilie, da planten på årets udstilling blev placeret sammen med en anden stor *Cleistocactus* og et par halvstore »børn«. De to nye skud gjorde planten sårbar. De har åbenbart holdt på fugtigheden ved basis, for det hele endte i en gang råddenskab. Den store køkkenkniv måtte i brug. Ungerne var helt ødelagt, før jeg greb ind, men den gamle plante reddede jeg ved at skære det nederste stykke af.

Jeg havde en idé om, at den ikke måtte ligge ned og tørre, så den kom op at hænge en vinter over. Det var med det resultat, at den lignede en flitsbue næste forår, da jeg skulle have den pottet igen.

Den blev plantet, den fik rødder, og den rettede sig ud og blev strunk og lige. Tilmed gav den sig til at blomstre.

I dag er planten omkring 1,50 m høj og ca. 8 cm i diameter. Den kommer med de første 75 blomster hele vejen rundt om den øverste to-trediedel af planten. Den store mængde blomster kan godt være et problem - der skal samles visne blomster op omkring planten hver dag. Jeg har løst problemet ved at lege bi: med en finger berører jeg de udsprungne blomster. Det er nok til at de udvikler frø og dermed bliver siddende på planten meget længere.

Men når man har løst et problem, dukker der straks et nyt op: Hvad skal jeg med alt det frø?? Jeg har prøvet at så noget af det. Det spirer næsten 100%, og dermed øjner jeg nye problemer. Så hvis nogen af

NKS' medlemmer ønsker frø af en *Cleistocactus strausii*, så er jeg leveringsdygtig.

Om 20 år er der så mulighed for at have en konkurrenceplante.»

Dagny Jensen, Platanvej 32,
7400 Herning

(Dagny Jensen har i øvrigt meldt sig som konsulent, og vil blive nærmere præsenteret som sådan i nr. 4).

Henry Noe præsenterer en kaktus i kategori III, arvestykker:

»Jeg har en *Trichocereus pachanoi*, som jeg har arvet efter min farmor. Jeg er 72 år nu, min farmor døde i 1934, og jeg arvede alle hendes kaktus. Så kom jeg hjemmefra, og de fleste kaktus gik til, men denne har jeg haft siden. Så for 15-20 år siden rådnede den fra roden og opefter. Jeg skyndte mig at skære den over, og den fik ny rod. Nu har den en stængel på 133 cm, en på 105 cm og tre kraftige på 30-35 cm. Hvor gammel den var, da jeg fik den i 1934, ved jeg ikke, men den var ikke helt ny.

Mange hilsener til alle kaktusvenner.»

Henry Noe, Sigbrits Allé 17,
2300 København S

Altså en pæn plante på allermindst 55 år, kaktus i kategori III. Ingen højere??

Fra Redaktøren!

Til alle medlemmer af NKS.

Spar portoent!

Deltag i årsmødet i August, og overræk personlig redaktøren dit indlæg til bladet.

På forhånd tak!

Red.

»Specialisterne«

Der skrives og læses så meget om sukkulenter, deriblandt kaktus; men hvad med de andre planter, som vokser side om side med vore kaktus i naturen - hvorledes klarer disse arter sig og hvilke specielle egenskaber, forskellig fra sukkulens, gør også dem i stand til at overleve i ørkenen - ja, endda i biotoper hvor selv kaktus må give op.

Hvis man er så heldig at have en ørken inden for rækkevidde, er det faktisk det ideelle sted at foretage økologiske undersøgelser. For det første fordi de fleste tørre og ufrugtbare landområder stort set ikke er ødelagt af den menneskelige civilisation - endnu. For det andet er antallet af planter begrænset og man vil opleve et klima med store udsving. Temperaturen kan svinge voldsomt i løbet af et døgn og regnmængden kan variere meget fra år til år. Der er faktisk så få egentlige større regnskyl, så virkningen af et sådant uvejr umiddelbart kan ses som pludselige ændringer i vegetationen.

Den mest ekstreme ørken i USA er Death Valley eller Dødens Dal. Den ligger i det sydlige Californien mellem den højtliggende og koldere Great Bassin Ørken og Mojaveørkenen. Death Valley er et af de tørreste og varmeste steder på jorden; nedbørsmængden begrænser sig til 30 mm om året - i gennemsnit, og hvad temperaturen angår blev varmerekorden i dette århundrede sat i 1913: 134° Fahrenheit, svarende til lige i underkanten af 60° Celsius - i skyggen. Dalens bund ved Badwater er med sine minus 86 meter det laveste punkt på den vestlige halvkugle. Inden for synsvidde kan man se USA's højeste bjerg Mount Whitney, så området kan med rette betragtes som et slags ekstremernes mødested. På grund af sin lave beliggenhed fungerer Death Valley som en slags bassin hvor vand samt sedimenter fra bjergene opsamlles. Den meget kraftige fordampning og det manglende naturlige dræn er årsagen til, at der udskilles store mængder salte i den centrale del af dalen. Fra luften ligner det mest af alt en stor glinsende sø, men tættere på vil man bemærke en meget ujævn overflade, som består af store og mindre saltkrystaller, der knager og knitrer i takt med de store forskelle i dag- og nattemperaturen.

I saltområdet vokser ingen grønne planter, her finder man kun nøgne klipper, grus og salt; men allerede i udkanten af dette livløse areal begynder planter at dukke frem. En af de første planter man kan finde er mesquitebusken, *Prosopis juliflora*, som kan opnå en højde på 5-8 meter. Mesquiten blomstrer fra sidst i

april indtil juni måned, og på blomsterne såvel som frugterne ses det hurtigt, at denne plante tilhører ærteblomstfamilien. Således har frugterne også tidligere været en del af indianernes menu, som dog også udnyttede stammen, rødderne og grenene til brænde og den tørrede gummiagtige saft til at reparere keramik eller til at blande i farve.

I Death Valley har man konstateret præhistoriske kulturer, der på samme måde som plante- og dyrelivet har tilpasset sig ørkenens vilkår. Den sidste, Shosone-kulturen, som iøvrigt stadigvæk holder til i dalen, hvor de kom i år 1000. Dalen kaldte/kalder de for Tomesha, hvilket betyder den glødende jord. Shosone-kulturen stiller ikke store krav til livet, og man må beundre dem for at kunne skabe sig en eksistens under så umenneskelige omstændigheder.

Mesquitebusken, med sine grønne saftige blade, opleves som en stærk kontrast til den iøvrigt livløse saltørken. Planten skal da også hente sit vand op fra stor dybde og er faktisk den eneste plante i Death Valley, som er i stand til at suge vand op fra en dybde på 10-30 meter. Det klarer større planter nemt, men det er stadigvæk en gåde hvorledes frøplanter klarer denne opgave, idet disse først af alt er nødt til at sende rødder ned til disse vandførende lag igennem knastørt sand, før der overhovedet kan blive tale om nogen vækst ved jordoverfladen. Alene af den grund kan man forstå, at mange frø må spire forgæves og, at mesquitens reproduktion foregår uhyre langsomt. De allerfleste af planterne i Death Valley er da også mange hundrede år gamle. Nogle er dybt begravet i dyner af sand, sand, som i tidens løb er blæst sammen omkring planterne af vinden, der undertiden kan være særdeles kraftig på disse kanter. Nogle steder kan man på sådanne sandbanker se hundredevis af kraftige skud; det ser ud som mange individuelle planter, men sandheden er snarere den, at disse skud stammer fra en eneste, meget gammel plante, som med tiden er blevet begravet dybt nede i sandet.

En anden plante, som også har et bemærkelsesværdigt rodsystem, er den stedsgrønne creosotebusk - *Larrea tridentata*. Også denne plante er kendt som en specielt tilpasset ørkenplante, som trives hvor meget andet forlængst har givet op. Plantens rødder går ikke i dybden som tilfældet er hos mesquiten, men er i stedet stort set overfladerødder. Rodsystemet bliver meget kraftigt og kan således afvande en meget stor mængde jord. Creosotebusken er spredt over meget store ørkenområder på tusinder af kvadratkilometer.

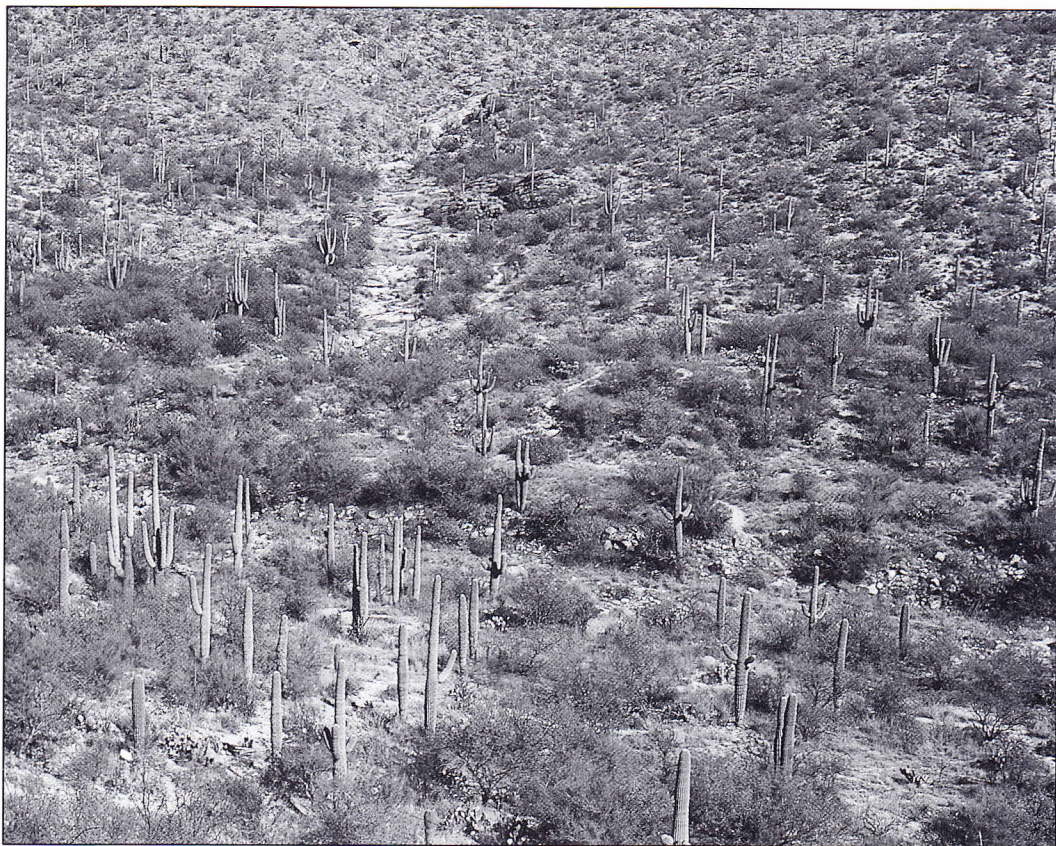

Fig. 1. Saguaro og creosotebuske.

Creosoten kan overleve eget lange perioder med tørke, og når regnen endelig kommer kvitterer planten ved at udsende en meget karakteristisk duft, hvorfor den i Mexico kaldes hediondilla (lille stinkende plante). I Mexico anvendes dele af planten mod flere sygdommen, og den har også tidligere været anvendt af indianere til flere formål.

Creosotebusken er således afhængig af, at den uden konkurrence fra artsfæller, kan dræne et større areal. For således at forhindre, at frøplanter vokser op i dette for planten så nødvendige område, udskiller buskens rødder en gift, som dræber eventuelle frøplanter. I fugleperspektiv er det tydeligt, at creosotebuskenes indbyrdes afstand i et område er meget konstant. Mellemrummet mellem planterne kan variere fra lokalitet til lokalitet, idet nedbøren har indflydelse herpå: Jo mindre nedbør jo større mellemrum og vice versa. Regnen udvasker simpelthen en del af det giftige stof således, at virkningen aftager eller helt forsvinder i den perifere del af buskens rodnet, hvor udskillelsen i forvejen er mindre. Unge planter kan derfor ofte ses i forbindelse med nye

vejanlæg i ørkenen, hvor maskiner har revet gamle buske op.

Hvis der indtræffer lange perioder med tørke, mister creosotebuskene sine olivengrønne blade. Nogle mindre brunlige blade fungerer som reserveblade og falder ikke af i første omgang. Fortsætter tørken derimod, kan planten også miste disse hvilket betyder, at busken dør såfremt regnen ikke dukker op i løbet af kort tid. Creosotebusken er dog uhyre hårdfør, og der skal megen tørke til at slå en plante ihjel. Det sker dog, at sådanne lange tørkeperioder indtræffer i ørkenen, hvilket som regel vil medføre, at samtlige creosotebuske i det tørkeramte landområde dør. Når regnen endelig kommer, vil frø dog ligge parat til at spire og nye creosotebuske vil vokse frem. En konsekvens af en sådan masseudskiftning af et områdes creosotebuske, sammenholdt med planternes produktion af giftstof, vil være, at næsten alle buske i større ørkenområder næsten altid er af samme alder, hvilket tydeligt skulle kunne iagttages af den opmærksomme ørkenentusiast.

To faktorer styrer på afgørende måde antallet af de

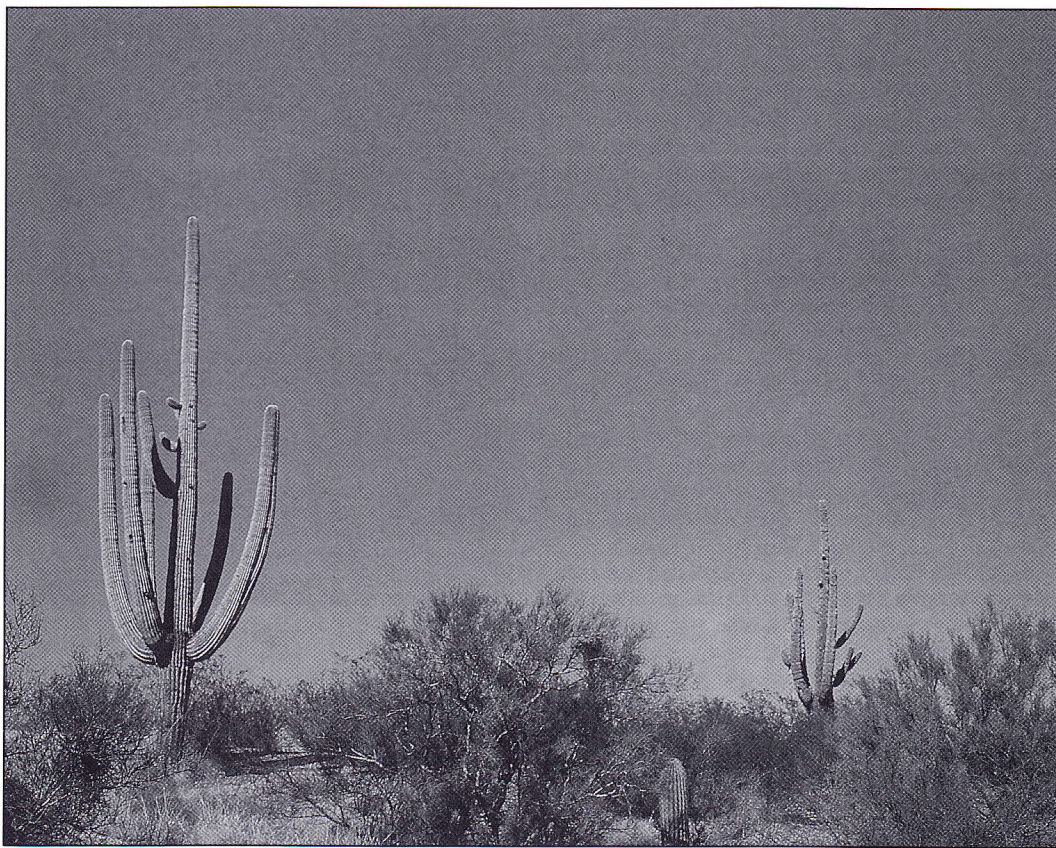

Fig. 2. *Saguaro* og en *palo-verde* art.

forskellige planter i ørkenen: Den ene er mængden af spiringsdygtigt frø og den anden faktor er de vækstbetingelser som frøplanterne har umiddelbart efter spiringen. Når det drejer sig om buske viser undersøgelser, at frøplanternes vækstbetingelser har en langt større indflydelse end antallet af spiredygtigt frø, hvorfor tørke er en langt større trussel for planternes reproduktion end f.eks. kængururotterne, som æder de fleste af mesquitebuskenes frø.

Det er en helt anden historie, som knytter sig til ørkenens sæsonplanter, de planter, som bedst kan sammenlignes med vore egne et-årige urter, da de har en kort vækstperiode samt hurtigt blomstrer, sætter frugt og derefter dør. Vigtigt for disse arters succes og overlevelse er antallet af spiredygtigt frø, tørkeproblemer synes disse arter ikke at have stiftet bekendtskab med. Af og til, ofte med flere års mellemrum, kan man opleve at selv en ørken som Death Valley, uden for saltområderne, kan være dækket af et tæppe af blomster, millioner af blomster i forskellige farver, som alle hidrører fra flere arter sæsonplanter.

Det mest mærkværdige er, at disse planter er helt normale planter og slet ikke er tilpasset til at modstå tørke. Alligevel finder man aldrig disse planter uden for ørkenområder; altså er de alligevel specialiseret til at leve og formere sig her. Hemmeligheden finder vi i planternes frø. Evolutionstrykket har her udelukkende øvet indflydelse på frøets udvikling, hvorfor det for disse planter slet ikke har været aktuelt at udvikle bare et minimum af den slags egenskaber, vi kender fra xerofyter. I tørre år ligger frøet fra sæsonplanterne helt i dvale, hvilket næppe er særligt overraskende. Det bemærkelsesværdige er, at frøet nægter at spire selvom det har regnet - med mindre nedbøren er på mindst 10-15 mm eller helst 25-50 mm. Selvom jordens overflade, hvor frøet jo ligger, nok er ligeså våd hvadenten det har regnet lidt eller meget, kan man undre sig over, hvorledes frøet bærer sig ad med at »måle« regnmængdens størrelse. For at få klarhed over dette, er vi nødt til at søge laboratoriebistand.

Hvis jord fra ørkenen, som indeholder frø, bliver drysset ud over rent sand og derefter vandet med en

sprinkler viser det sig, at frøet først spirer efter 10-15 mm kunstig nedbør. Endvidere har forsøg vist, at vandet skal tilføres fra oven - intet frø spirer hvis vandet suges op nedefra. Årsagen er, at kun vand, som trænger gennem jorden oppefra er i stand til at opløse og fjerne spiringshæmmende stoffer fra frøet og føre det med sig ned i jorden. Mange frø indeholder spiringshæmmende stoffer i frøskallen og kan således ikke spire, før disse stoffer er fjernet eller har gennemgået en kemisk forandring f.eks. forårsaget af bakterier. Andre frø nægter at spire hvis jordens indhold af salte er for stort. Et kraftigt regnvejr kan vaske en del af saltet bort og dermed tillade frøet at spire.

Langs med ørkenens udtørrede floder finder man en helt anden vegetation, men planterne frø kræver også her visse forudsætninger opfyldt for at kunne spire. I denne del af ørkenen kan man også finde forskellige buske bl.a.: palo-verde busken *Cercidium floridum*, som iøvrigt også er en ærteblomstret ligesom mesquitebusken. Med hensyn til blomstring er palo-verdebusken en af de mest pålidelige i ørkenen. Hvert forår dvs. i april og maj er denne busk helt oversået med mængder af gule blomster. De udtørrede flodlejer flankeres af disse buske i stort antal, og fra luften kan man om foråret tydeligt se disse gyldne »årer«, som snor sig gennem ørkenen. Det meste af året er denne busk dog uden blade, og den grønne bark erstatter i nogen grad bladernes funktion. Navnet palo verde er spansk og betyder »den grønne pind« og hentyder hermed til barkens farve.

En anden ærteblomstret fra samme biotop er det såkaldte »smoke-tree«, *Dalea spinosa*, som på grund af sin sølv-grå farve, på afstand, kan sammenlignes med røgen fra et bål. Busken har størst udbredelse i Mojave ørkenen og betragtes af mange, på grund af de utallige violette blomstre, der pryder planten i maj måned, som en af de kønneste ørkenbuske.

Fælles for disse buske er, at deres frø har en meget hård skal. F.eks. kan palo-verde buskens frø anbringes i vand i op til et år, uden at de viser nogen tegn på spiring, men åbnes frøet mekanisk, vokser kimplanten frem på mindre end én dag. I naturen revner eller åbnes disse frø når der højst et par gange om året fosser vand, mudder og sten gennem flodlejet som tegn på uvejr et eller andet sted i ørkenen. Få dage efter, at et sådan uvejr har spredt mudder og sten i bunden af et flodleje, kan man iagttage en mængde nyspirede frøplanter netop her, hvor frøet er blevet »mishandlet« af denne voldsomme strøm af sedimenter. Således er det indlysende, at frø fra disse buske aldrig spirer i nærheden af moderplanten. Frø af *Dalea spinosa* spirer således inden for en afstand af 75-150 meter herfra. Det frø, der måtte befinde sig nærmere end 75 meter er endnu ikke spiringsdygtigt, idet frøskallen endnu ikke er blevet knust eller er

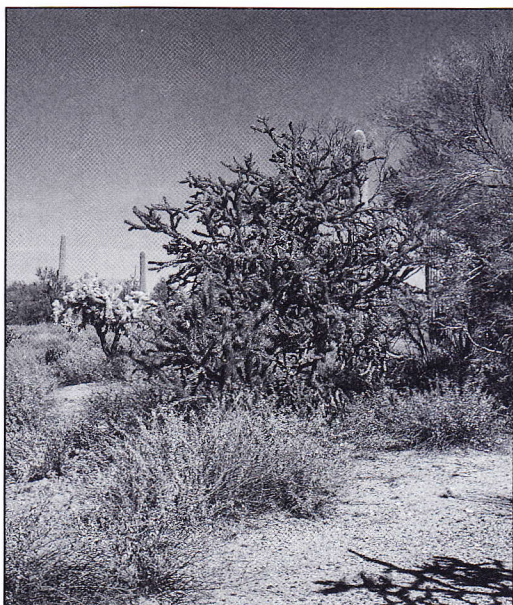

Fig. 3. Kaktus- og buskvegetation i Organ Pipe Reservation.

blevet slidt tilstrækkeligt. Det ser værre ud for de frø, der har passeret den kritiske grænse på ca. 150 meter, idet disse frø aldrig vil spire, da de formodentlig er blevet malet til støv.

»Smoke-tree« frøplanter danner som regel 3 blade, hvorefter den overjordiske vækst standser og planten udelukkende satser på rødderne, som nu vokser med stor hast. Få af disse frøplanter dør af tørke, men den næste flodstrøm vil sandsynligvis dræbe langt de fleste unge planter, da kun de allerældste og største buske kan modstå bombardementet af klippestykker, sand og grus.

Som det fremgår af ovenstående, er det altså ikke altid nok, at planterne kan udvikle specifikke fysiologiske egenskaber når det gælder om at overleve på steder hvor vand hører til de knappe ressourcer. Noget helt afgørende for nogle arters evne til at overleve og formere sig i ørkenen er, at frøet kræver specielle forudsætninger opfyldt før spiringen kan finde sted. Plantelivet er i ørkenen ligesom alle andre steder fundamentet for fødenettet, og selvom ressourcerne er uhyre knappe, må fødenettet her såvel som i andre biotoper altid operere med et overskud. Fremkomsten af den spæde frøplante er således et totalt spild, medmindre de ydre omstændigheder åbner mulighed for, at bare nogle enkelte får chancen for at vokse op og sikre artens fortsatte eksistens.

Finn Larsen

Kilder: Frits W. Went: *The ecology of desert plants.*
Natt N. Dodge: *100 desert wildflowers.*

Adenium obesum

(Forsk.) Roem et Schult.

ssp. multiflorum (Klotzsch) Codd.

Denne plante hører til familien *Apocynaceae*. En mere kendt art i samme familie er *Nerium oleander*, hvis vellugtende, lyserøde blomster ses så almindeligt i Middelhavsområdet.

A. obesum kan findes i en ganske stor del af Afrika: Syd Arabien, Uganda, Mozambique, Kenya og Tanzania. Den underart, det her drejer sig om, - spp. *multiflorum* - er begrænset til Sydafrika: Transvaal, Natal, Swaziland, Mozambique og Zimbabwe.

A. obesum er en 2 meter høj busk med en tyk, caudiciform rodstock. Bladene er kødfulde og ovale og kan blive op til 7 cm i længden og 3-4 cm i bredden.

Artens blomster er svagt lyserøde. De kommer i stort antal for enden af stammerne. Underarten har noget afvigende blomster, idet kanten af den ellers lyserøde blomst er mauve (nærmest grålilla), hvilket giver en behagelig virkning for beskueren.

A. obesum ssp. *multiflorum* er ganske nem at dyrke: den kræver meget lys, varme og om sommeren en hel

del vand, samt to eksemplarer for at kunne få befrugtning af blomsterne. Frøformering er let nok.

Kun een ting skal der passes på: hvis planten bliver såret, strømmer der mælkesaft ud. Der er to måder at standse blødningen på: enten at drysse cigaraske på såret, eller at dyppe såret i varmt vand. Saften menes at være giftig.

Adenium er meget let at formere fra frø. Gode gartnerier tilbyder dem jævnlige. At opnå frø ved kunstig befrugtning er derimod ikke helt let. *Apocynaceae* familien er nært beslægtet med *Asclepiadaceae* og har derfor højt specialiserede blomster. Denne blomsterstruktur er diskuteret i en af forfatterens bøger »*Asclepiadaceae*«.

Wim Manders, Dongestraat 1,
NL-5704 LN Brouwhuis, Holland

Referencer: »Pollination of Stapeliads« i *Asclepiadaceae* (1980), 20: 32-36, af Wim Manders.

Oversættelse: red.

Foto: Wim Manders.

EXOTICA

Europas største udvalg af »CAUDEXPANTER«:
Adenium, Euphorbia, Brachystelma, Trichocaulon,
Dioscorea, Adenia, Pachypodium, Othonna etc...

Og mange andre botaniske sjældenheder.
Ny liste udkommer i slutningen af Marts.

Ernst Specks, Am Kloster 8, D-5140 Erkelenz-Golkraath
Vest-tyskland, Telefon: 02431-73956

Åbningstider: April-September, hver lørdag fra kl. 9.00-16.00.
Oktober-December besøg kun efter aftale. Lukket Januar-marts.

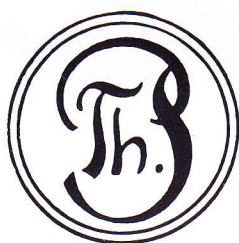
carla wolters

VAN HORNEPLEIN 1
NL - 6019 BW WESSEM
TEL. 04756-3146

Grafiske kunstreproduktioner

- Den nyeste serie viser 4 Gymnocalycium-arter afbilledet samvittighedsfuldt nøjagtigt og realistisk som voksestedsmotiver i pennetegningsteknik. Reproduktionerne kan også købes gennem Indkøbscentralen.
- Format: 35×50 cm i fremragende kvalitet og kun trykt i et lille oplag. Pris: 10,- HFL pr. stk. + 5,- HFL til porto (uanset ordrens størrelse). Krydset bankcheck vedlægges ordre.
- Yderst velegnet som gave eller præmie til kaktusvenner!

- næste gang De kommer til

KØBENHAVN

bør De i egen interesse besøge

Thorvald Petersen's Handelsgartneri

Jagtvej 74

her finder De det største udvalg i

KAKTUS og SUKKULENTER i alle størrelser

Kaktusgødning SUKUROL føres

KARLHEINZ UHLIG

Frø - Kulturplanter - Import - Eksport
Lienstr. 5 - Postbox 1107
D-7053 KERNEN i. R.

Lobivia draxleriana	DM 4,00
rubescens	4,00-5,00
sp.n. FR 401	4,00
Mammillaria elegans v. schmollii	8,00-15,00
hutchisoniana Form	5,00-15,00
Pilosocereus sp.n. HU 490	85,00-100,00
Agave attenuata v. senuata	35,00
Cussonia paniculata	14,00-16,00
Dyckia distachya	4,00-7,00

Specialist i andre sukkulenter:

VAN DONKELAAR

Laantje 1 - NL-4251 EL Werkendam,
Holland

Postbus 15 - NL-5250 DA Werkendam
Tlf: 01835-1430

Besøg meget velkomne, undtagen om søndagen.
Frøliste sendes frit. Euphorbia- og Hoyalister
mod betaling af 5 hfl på giro 1509830.

Alle henvendelser kan ske på dansk!

Tidligere årgange af »KAKTUS«

Nedennævnte årgange af KAKTUS kan kø-
bes ved henvendelse til

CHRISTIAN LORENTSEN

Ærtevej 12, DK-8700 Horsens.

Betaling: Check eller på Giro nr. 834 29 11.

Årgang 5-8: 5 kr. pr. nr. Årgang 9-18: 10 kr.
pr. nr. Følgende nr. er udsolgt: 5. årg. nr. 2,
9. årg., 13. årg., 14. årg. nr. 1.

Allerede før De når Hamborg, kan De finde
vort kaktusgartneri

»Klein Mexiko«

Vi har et stort sortiment af interessante plan-
ter til Dem. De er velkommen til et besøg til
enhver tid, - undtagen mandag! Grupper
helst forudanmeldelse. - Ingen forsendelser.
Ny vinterlukning: Fra jul til ca. midt i marts.

KAKTUSGARTNERI »KLEIN MEXIKO«

Wolfgang Schnelle
D-2067 Reinfeld/Holstein
(Vejen Reinfeld - Bad Segeberg)

HAR DE PRØVET AT DYRKE ORCHIDEER?

Er De interesseret?

Få et gratis prøvenr. af vort
medlemsblad »Orchideen«,
der kommer 10 gange årligt.

Kontingent kr. 125.

DANSK ORCHIDE KLUB

Tornskadevej 38
8210 Århus V.

INDKØBSCENTRALEN

Nordisk Kaktus Selskabs indkøbscentral
skaffer potter, gødning og andre ting, vi
har brug for i vor hobby. Salg af N.K.S.-
emblemer og N.K.S.-kuverter foregår også
gennem indkøbscentralen. Henvendelse til:

IB HOLM

Kirkebækvej 52
DK-8800 Viborg
Tlf. (06) 61 18 05 - Giro 6600263

KAKTI

5807 430 00
JYTTE THYBO
OUSTRUP FISKERI
ØRRE
7400 HERNING

MÅ IKKE BØJES!

KAKTUS

Stort udvalg i froplanter og sjældne
importplanter samt mange
arter Sempervivum, Papyrus og
andre prydgæsser.

Bent Jørgensen

Vejlegardsvej 99 – Vallensbæk
2620 Albertslund – Tlf. (02) 64 50 95
Plantelister udsendes ikke

Kaktusar!

1989 års lista med ca. 800 olika arter.
Specialitet *Astrophytum*
- ett 30-tal olika sorter eller varianter.
Lista fås mot porto.

Svantes Kaktusodlingar
Jämbruksg. 7

S-662 03 Svanskog.
Sverige Tel. 0532/30473

DER KAKTEENLADEN

Jörg Köpper

Lockfinke 7 - D-5600 Wuppertal 1

Vi har et stort udvalg i artikler til vores hobby
og et stort udvalg af kaktusbøger - også
antikvariske. Skriv efter vores gratis post-
ordrekatalog og bogliste.

WHITESTONE GARDENS LTD.

**Sutton-under Whitestonecliffe,
Thirsk, N. Yorks. YO7 2PZ, England**

Specialist i postordrer af kaktus og andre
sukkulenter, bøger, frø m.m. Send tre inter-
nationale svarkuponer (post) for vor fuldt
illustrerede 36 siders prislister, som inde-
holder verdens mest omfattende bogliste.

Indholdsfortegnelse KAKTUS nr. 3, 1989

I dataåldernes kölvatten - Mats Rolfsen	51
Caudexplanter - Per Rønkel & Allan D. Nielsen ...	52
Efterlysning	56
Austrocylindropuntia salmiana - Mats Nilsson	57
Bog anmeldelse	58
Skadedyrsbekæmpelse - redaktionelt	59
Alderspræsidenten - konkurrence	63
»Specialisterne« - Finn Larsen	65
Adenium obesum - Wim Manders	69